

ĐỔI MỚI SÁNG TẠO: NỀN TẢNG CỐT LÕI ĐỂ VIỆT NAM BỨT PHÁ TRONG THỜI ĐẠI S.T.I.D

“

Đổi mới sáng tạo không chỉ là khẩu hiệu, mà đã trở thành yếu tố then chốt để phát triển quốc gia trong thời đại số. Tạp chí Khoa học và Công nghệ Việt Nam trân trọng giới thiệu chia sẻ của các nhà quản lý, doanh nghiệp về ý nghĩa quan trọng của đổi mới sáng tạo trong công cuộc đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số (S.T.I.D) nhân sự kiện Lễ hưởng ứng Ngày Sáng tạo và Đổi mới toàn cầu 2025, diễn ra ngày 21/04/2025.

”

Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Nguyễn Mạnh Hùng: Xây dựng văn hóa đổi mới sáng tạo toàn dân sẽ là cốt lõi tạo nên thành công của công cuộc đột phá phát triển S.T.I.D

Năm 2017, Liên hợp quốc lựa chọn ngày 21/04 là Ngày Sáng tạo và Đổi mới (Creativity and Innovation), nhằm nâng cao nhận thức về vai trò của sáng tạo và đổi mới trong việc giải quyết các vấn đề phát triển bền vững và thúc đẩy tăng trưởng toàn diện ở mọi quốc gia, mọi tầng lớp xã hội. Ngày 21/04 vừa là Ngày Sáng tạo và Đổi mới toàn cầu, vừa là Ngày Văn hoá đổi mới sáng tạo Việt Nam. Việt Nam không chỉ phát triển khoa học và công nghệ, mà còn nuôi dưỡng một nền văn hoá đổi mới sáng tạo toàn dân. Khơi dậy tinh thần sáng tạo toàn dân trong kỷ nguyên số, mở rộng đổi mới sáng tạo ra ngoài phòng thí nghiệm tới doanh nghiệp, trường học, công sở, cộng đồng và địa phương.

Liên hợp quốc luôn nhấn mạnh khái niệm sáng tạo và đổi mới. Sáng tạo là khả năng nghĩ ra ý tưởng mới, độc đáo, khác biệt, có tính tưởng tượng cao. Sáng tạo xảy ra trong mọi lĩnh vực, từ tư duy đến nghệ thuật, thiết kế, khoa học. Sáng tạo thì ai cũng có thể làm vì nó có thể ở trong đầu hoặc trên giấy, không cần phòng thí nghiệm. Sáng tạo đại diện cho khả năng phổ quát, ai cũng có thể sáng tạo. Sáng tạo gắn nhiều với các cá nhân, kể cả người không chuyên. Đổi mới là quá trình biến ý tưởng thành sản phẩm, giải pháp thực tiễn. Đổi mới xảy ra trong quy trình, công nghệ, tổ chức, mô hình kinh doanh. Đổi mới gắn với ứng dụng, giá trị và tác động. Đổi mới đòi hỏi phải thử nghiệm, triển khai, tạo ra tác động vào thị trường và xã hội. Đổi mới gắn nhiều với các doanh nghiệp và tổ chức. Nhấn mạnh cả vai trò của sáng tạo và đổi mới là để tôn vinh người nghĩ ra ý tưởng và người hiện thực hoá ý tưởng thành những thay đổi trong thực tế; để mở rộng khái niệm sáng tạo và đổi mới không chỉ dành riêng cho giới khoa học, nghiên cứu, mà cho toàn dân, mọi lĩnh vực, mọi quốc gia.

Với Việt Nam, Ngày Sáng tạo và Đổi mới 21/04 không chỉ là ngày của nhà khoa học hay doanh nghiệp công nghệ, mà còn là ngày để tôn vinh tư duy sáng tạo của mọi người trong mọi ngành, mọi lĩnh vực (nông dân cải tiến máy móc nông nghiệp, học sinh tạo ra sản phẩm học tập), khuyến khích tinh thần “dám nghĩ, dám làm, dám đổi mới” trong toàn xã hội, kết nối sáng tạo và đổi mới với phát triển bền vững. Đổi mới sáng tạo cho phép sáng tạo trong điều kiện hạn chế, rất phù hợp với bối cảnh của các nước đang phát triển. Chỉ cho khoa học và công nghệ của các nước đang phát triển thấp, nên cần lấy đổi mới sáng tạo làm đòn bẩy. Đổi mới sáng tạo cho phép tận dụng thành tựu từ nơi khác, cộng với đổi mới mô hình, tổ chức, nội địa hoá sản phẩm. Đổi mới sáng tạo không cần đầu tư các phòng thí nghiệm, mà cần tư duy đổi mới và văn hoá đổi mới. Đây chính là con đường

khả thi hơn cho các nước chưa đủ tiềm lực nghiên cứu sâu nhưng có năng lực tổ chức, thích nghi và sáng tạo xã hội. Đổi mới sáng tạo là chìa khoá để các nước đang phát triển thoát bẫy thu nhập trung bình, là cửa ngõ mang tính chiến lược để các nước đang phát triển rút ngắn khoảng cách, tối ưu các nguồn lực hạn chế và tạo ra giá trị thực tiễn từ những gì sẵn có để phát triển nhanh. Cần tạo ra một hệ sinh thái đổi mới sáng tạo mà ở đó, doanh nghiệp có thể cải tiến sản phẩm phù hợp với thị trường trong nước, người dân có thể sáng tạo trong điều kiện thực tế của mình, nhà nước hỗ trợ môi trường, thể chế và động lực để đổi mới sáng tạo không bị cản trở, mà được khơi thông và lan toả. Văn hoá đổi mới là văn hoá không ngừng học hỏi, thử nghiệm, cải tiến và thích ứng.

Bộ Chính trị đã giao Bộ Khoa học và Công nghệ xây dựng Đề án Quốc gia khởi nghiệp, với nội dung chính là hình thành tinh thần đổi mới sáng tạo trong toàn dân, đưa đổi mới sáng tạo trở thành lối sống, phong cách sống của mọi người dân, mọi tổ chức. Xây dựng văn hoá đổi mới sáng tạo, khuyến khích khám phá, khoan dung thất bại. Khoa học và công nghệ mang lại giá trị thực tiễn nhiều hay ít là do đổi mới sáng tạo. Đổi mới sáng tạo có thể tận dụng được thành tựu khoa học và công nghệ của toàn cầu, khi đó, “cây gậy thần” đổi mới sáng tạo có thể đưa công nghệ của toàn cầu chạm được nhiều hơn vào thực tiễn tại Việt Nam.

Người dân Việt Nam có 2 sức mạnh quan trọng: tư duy STEM (khoa học, công nghệ, kỹ thuật, toán học) tốt nên làm khoa học và công nghệ tốt; năng lực vận dụng tốt nên làm đổi mới sáng tạo tốt. Đây đều là những năng lực cốt lõi của thời đại S.T.I.D. Đổi mới sáng tạo là động lực phát triển, thúc đẩy đổi mới chính là thúc đẩy phát triển, hoạch định đổi mới là hoạch định tương lai. Đổi mới hoạt động khoa học và công nghệ để hướng vào giải quyết các bài toán lớn của quốc gia. Muốn sáng tạo và đổi mới trở thành toàn dân thì phải chuyển đổi số toàn diện, số hoá toàn bộ thể giới thực, đưa mọi hoạt động lên môi trường số. Xây dựng văn hoá đổi mới sáng tạo toàn dân sẽ là cốt lõi tạo nên thành công của công cuộc đột phá phát triển S.T.I.D của Việt Nam.

Điều phối viên thường trú Liên hợp quốc tại Việt Nam Pauline Tamesis: Đổi mới sáng tạo dành cho tất cả mọi người

Với Nghị quyết số 57-NQ/TW*, chuyển đổi số và đổi mới sáng tạo đã được coi là ưu tiên chiến lược hàng đầu của Việt Nam trên con đường đạt được thu nhập cao vào năm 2045. Đây là một tín hiệu mạnh mẽ - được hỗ trợ bởi cam kết dành 3% ngân sách quốc gia cho khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo. Nền kinh tế số của Việt Nam hiện chiếm 18,3% GDP, tăng trưởng nhanh hơn bất kỳ quốc gia nào khác ở Đông Nam Á. Tốc độ phủ sóng băng thông rộng và 5G đang phát triển nhanh chóng. Ở Việt Nam, 54% các cơ quan hành chính đã sử dụng trí tuệ nhân tạo (AI), nhưng chỉ có 20% có hướng dẫn đạo đức trong việc sử dụng. Điều này đặt ra những câu hỏi cơ bản như: Làm thế nào để đảm bảo sự công bằng? Làm thế nào để bảo vệ quyền lợi? và làm thế nào để ngăn công nghệ làm sâu sắc thêm sự bất bình đẳng?

Hiện nay, ở Việt Nam vẫn còn tồn tại những khoảng cách như: ở khu vực nông thôn, tỷ lệ sử dụng internet thấp hơn khu vực đô thị 10%; phụ nữ ở các khu vực xa xôi có tỷ lệ sở hữu điện thoại thông minh thấp hơn nam giới 26%; chỉ có 10% nữ giới mong muốn theo đuổi các ngành nghề STEM, so với 24% nam giới. Với mục tiêu đồng hành cùng Việt Nam trong hành trình phát triển, Liên hợp quốc sẵn sàng cung cấp phân tích chuyên biệt và tư vấn về đạo đức AI, giúp củng cố các khung quản trị; cùng phát triển các dự án tích hợp AI vào các dịch vụ chính phủ trong khi đảm bảo không ai bị bỏ lại phía sau; hỗ trợ đầu tư vào giáo dục, đào tạo kỹ năng xanh, kỹ năng số và các con đường nghề nghiệp khác.

*Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia.

Đối với học sinh, sinh viên, họ không chỉ là những người dân sử dụng kỹ thuật số, mà còn là những “nhà lãnh đạo” kỹ thuật số. Vai trò của học sinh, sinh viên rất quan trọng, không chỉ trong việc tạo ra các công nghệ, mà còn trong việc xác định các giá trị mà các công nghệ đó phục vụ. Liên hợp quốc cam kết: (i) Đổi mới một cách táo bạo - nhưng có trách nhiệm; (ii) Kết nối con người - không chỉ thiết bị; (iii) Đảm bảo tương lai số không chỉ nhanh và thông minh - mà còn công bằng và dành cho tất cả mọi người.

Liên hợp quốc tự hào đồng hành cùng Việt Nam trên con đường đổi mới sáng tạo, đón nhận một văn hóa - nơi đổi mới và sáng tạo trở thành lối sống của các cá nhân và tổ chức. Điều này có nghĩa là tạo ra môi trường nơi các ý tưởng mới được khuyến khích, sự sáng tạo được tôn vinh và tư duy đổi mới được tích hợp vào các thực hành hàng ngày. Bằng cách làm như vậy, tinh thần đổi mới sẽ thấm nhuần mọi khía cạnh của cuộc sống và thúc đẩy tiến bộ.

Phó Giám đốc Trung tâm Đổi mới Sáng tạo Quốc gia Võ Xuân Hoài: Đổi mới sáng tạo - Hành trình mở lối cho quốc gia thịnh vượng

Theo các báo cáo từ Ngân hàng Thế giới, Liên hợp quốc và Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (OECD), đổi mới sáng tạo được đánh giá là yếu tố chủ chốt quyết định đến khả năng cạnh tranh, phát triển bền vững và chất lượng cuộc sống. Cụ thể, đổi mới sáng tạo có thể đóng góp tới 95% vào năng lực cạnh tranh quốc gia, 91% cho tiến trình phát triển kinh tế xanh và 87% trong việc nâng cao giá trị xã hội. Đây được xem là chìa khóa để Việt Nam tạo ra sự bứt phá toàn diện, hướng đến sự phát triển đồng đều giữa kinh tế, môi trường và phúc lợi xã hội.

Tác động của đổi mới sáng tạo được dự báo sẽ ngày càng mạnh mẽ và lan tỏa trong thập kỷ tới, đặc biệt trong các lĩnh vực thiết yếu như giao tiếp, chăm sóc sức khỏe, thị trường lao động và điều kiện sống. Với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ và xu thế toàn cầu hóa, đổi mới sáng tạo sẽ trở thành động lực chính giúp Việt Nam tận dụng hiệu quả các cơ hội từ cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, đồng thời vượt qua các thách thức nội tại để vươn lên trong kỷ nguyên số.

Kinh nghiệm từ các nền kinh tế tăng trưởng thần tốc như Hàn Quốc và Đài Loan cho thấy, chiến lược đầu tư tập trung vào công nghệ cao và đổi mới sáng tạo đóng vai trò tiên quyết. Việc Việt Nam lựa chọn định hướng tương tự là hoàn toàn khả thi. Nếu được thực hiện một cách bài bản, có thể mở ra triển vọng lớn trong việc thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, nâng cao năng lực sản xuất và đẩy mạnh xuất khẩu các sản phẩm giá trị cao.

Một hướng đi quan trọng đang được Trung tâm Đổi mới sáng tạo Quốc gia (NIC) triển khai là phát triển các trung tâm đổi mới sáng tạo đạt chuẩn quốc tế. Nhiều mô hình trên thế giới đã chứng minh hiệu quả của cách tiếp cận này. Chẳng hạn, Adlershof (Đức) hiện là nơi tập trung hơn 1.000 doanh nghiệp khởi nghiệp, tạo ra doanh thu hàng năm lên tới 3 tỷ USD. Brainport Eindhoven (Hà Lan) đóng góp 2% tổng tài sản sở hữu trí tuệ toàn cầu, trong khi Zhongguancun (Trung Quốc), được mệnh danh là “thung lũng Silicon của Bắc Kinh”, là nơi quy tụ 70 tỷ lần công nghệ và hơn 1,3 triệu việc làm.

Tuy nhiên, để kiến tạo một hệ sinh thái đổi mới sáng tạo vững mạnh và bền vững, yếu tố con người vẫn giữ vai trò then chốt. Việc phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, đặc biệt trong các ngành STEM, là điều kiện tiên quyết. Đồng thời, cần xây dựng cầu nối hiệu quả giữa các trường đại học, viện nghiên cứu và khối doanh nghiệp, từ đó hình thành các phòng thí nghiệm thực tế phục vụ công tác đào tạo và ứng dụng công nghệ.

NIC hiện cũng đang triển khai nhiều chính sách hỗ trợ nhằm khuyến khích các doanh nghiệp đổi mới sáng tạo. Trong đó bao gồm các chương trình tháo gỡ rào cản, cung cấp cơ sở vật chất dùng chung và phát triển các mô hình ươm tạo doanh nghiệp khởi nghiệp, nhằm gia tăng khả năng cạnh tranh của các startup trong nước. Mạng lưới Đổi mới sáng tạo Việt Nam hiện đã mở rộng tới 22 quốc gia và vùng lãnh thổ, với sự tham gia của hơn 2.000 chuyên gia và 14 nhóm hoạt động tại các trung tâm công nghệ lớn như Mỹ, châu Âu, Nhật Bản và Hàn Quốc. Việc duy trì kết nối với cộng đồng chuyên gia toàn cầu không chỉ giúp Việt Nam tiếp cận nhanh chóng với các công nghệ tiên tiến mà còn góp phần thúc đẩy tiến trình chuyển đổi từ nền kinh tế gia công sang nền kinh tế tri thức.

Tổng Giám đốc Công ty Cổ phần Tập đoàn CNC Tech Nguyễn Trung Kiên: Đổi mới sáng tạo là yếu tố sống còn của doanh nghiệp

Trong bối cảnh thị trường không ngừng biến động, đổi mới sáng tạo đã trở thành một phần thiết yếu, không thể thiếu trong chiến lược phát triển bền vững của các doanh nghiệp. Không đơn thuần là một lựa chọn, đổi mới giờ đây là yếu tố sống còn. Nhu cầu ngày càng cao từ phía người tiêu dùng chính là áp lực buộc doanh nghiệp phải liên tục đổi mới. Người tiêu dùng hiện đại không chỉ chú trọng đến chất lượng sản phẩm, mà còn kỳ vọng sự sáng tạo trong thiết kế, tính cá nhân hóa và đặc biệt là tính thân thiện với môi trường. Nếu doanh nghiệp không bắt kịp xu hướng này, rất dễ bị mất đi chỗ đứng trên thị trường, khi mà sự trung thành của người tiêu dùng đang dần bị thay thế bằng khả năng phản ứng linh hoạt và tốc độ cải tiến.

Chính vì vậy, việc đổi mới không chỉ dừng lại ở sản phẩm, mà còn cần được triển khai trong toàn bộ quy trình sản xuất, phương thức quản lý và thậm chí cả mô hình kinh doanh. Điều này không những giúp doanh nghiệp giữ vững vị thế mà còn mở ra nhiều cơ hội mới để nâng cao hiệu suất hoạt động và tối ưu hóa nguồn lực. Tuy nhiên, đổi mới sáng tạo không chỉ là phương tiện để doanh nghiệp cạnh tranh hiệu quả hơn, mà còn đóng vai trò như một phương án điều trị cho những điểm yếu cố hữu của ngành sản xuất trong nước. Hiện vẫn còn nhiều doanh nghiệp Việt đang gặp khó khăn vì trình độ công nghệ thấp, phụ thuộc quá nhiều vào lao động thủ công và năng suất chưa cao. Việc áp dụng công nghệ mới không chỉ giúp hiện đại hóa quy trình sản xuất mà còn nâng cao năng lực cạnh tranh, giảm chi phí và giải phóng đáng kể sức lao động thủ công.

Bên cạnh yếu tố kinh tế, vai trò của đổi mới sáng tạo trong việc bảo vệ môi trường và xây dựng mô hình phát triển bền vững là thiết yếu. Quá trình sản xuất ngày nay không chỉ hướng đến giá trị vật chất mà còn phải tính đến các yếu tố môi trường. Đổi mới sẽ là chìa khóa giúp doanh nghiệp giảm thiểu ô nhiễm, tận dụng hiệu quả tài nguyên thiên nhiên và từng bước chuyển mình theo hướng kinh tế tuần hoàn, xanh hóa sản xuất.

Để đạt được những mục tiêu này, CNC Tech đang triển khai đồng bộ chiến lược tập trung vào 3 phương diện cốt lõi. Trước tiên là việc đẩy mạnh sáng tạo công nghệ, chú trọng tích hợp những tiến bộ khoa học kỹ thuật tiên tiến nhất vào dây chuyền sản xuất. Bên cạnh đó là cải thiện toàn diện quy trình vận hành thông qua áp dụng các mô hình quản lý thông minh, giúp tăng chất lượng sản phẩm và tối ưu hóa hiệu quả. Cuối cùng, doanh nghiệp tích cực mở rộng mạng lưới hợp tác với các tổ chức nghiên cứu hàng đầu, các tập đoàn công nghệ lớn và các cơ sở đào tạo uy tín nhằm tạo ra hệ sinh thái đổi mới sáng tạo mạnh mẽ, từ đó thúc đẩy các giải pháp đột phá và tiên phong trong ngành.

TXB (tổng hợp)

* Công ty Cổ phần Tập đoàn CNC Tech được thành lập từ năm 2008, là doanh nghiệp chuyên cung các dịch vụ sản xuất tích hợp trọn gói, dịch vụ hạ tầng công nghiệp toàn diện.